

Móser Zoltán
(1946, Szekszárd)
tanár, fotóművész,
az MMA rendes tagja

Móser Zoltán

Képek a szoba falán

Mészöly Miklósról

Sokat elárul, hogy valakinek a szobájában milyen tárgyak, milyen képek találhatók. Ehhez nem elég a kulcslyukon belesni, ehhez be is kell menni abba a szobába. Hogy Arles-ban Van Goghnak milyen volt a szobája, és milyen képek függöttek ott a falon, azt a három változatban megfestett, *La Chambre à Arles* című, alkotója által *Hálószoba (La Chambre à coucher)* néven emlegetett képéről tudjuk. Ez a szoba a Lamar-tine tér 2. szám alatt volt egy fogadóban, amely épület – szintén Van Gogh képei alapján – a *Sár-ga ház* néven vált híressé. A festmény első változatán az ágy feletti képek a barátairól készült festményeinek miniatürizált változatai: Eugène Boch és Paul-Eugène Milliet portréi. Ezen kívül a megjelenített szobában még két kisméretű tájkép látható.

Van Gogh 1889 nyarán elhatározta, hogy legkedvesebb képeit újra megfesti kisebb változatban (réductions) édesanyja és nővére számára. Ezek között festette újra a *Hálószobát* is. Ezúttal sem pontos másolatot festett, hanem kicsit módosított a képen. Az ágy felett az egyik korábbi önarcképét örökítette meg miniatűr formában. A másik képet azonban nem sikerült meggyőzően azonosítani egyik festményével sem.

Kassák Lajos szobájában – ezt Rónay György monográfiája alapján állítom – az ő képei mellett egy kisebb József Attila-mellszobor állt egy

Ezzel az írással emlékezünk a száz éve született Mészöly Miklósról.

polcon, valamint egy nagyobb méretű Bartók-mellszobor.

Az, hogy Bartóknak milyen bútorai voltak (amelyeket Körösfőn faragtattott), ismert, hisz ezek láthatók is a Csalán úti Bartók Béla Emlékházban. De vajon milyen képek voltak valaha szobája falán? Ifjabb Bartók Béla édesapjáról szóló könyvében írja, hogy amikor „önálló lakásba költözött, 1908 februárjában a bécsi Artaria műkereskedésben 130,50 korona értékben (ez körülbelül félhavi fizetésnek felelt meg) művészi képmásolatokat vásárolt, köztük egy Beethoven-képmást; a *Mona Lisá-t* és másokat, melyeket aztán bekeretezve lakásában elhelyezett.” Nehéz elképzelnem Bartókot a *Mona Lisa* előtt és mosolya vonzaskörében.

*

Mészölyék lakása tele volt képpel – már a lépcsőházban is képek között mentünk fel az emeletre. Belépve levettük a cipőt, aztán betértünk a nagy, tágas szobába. Itt Bálint Endre dominált. Most is látom magam előtt Bálint Endre különös, közel másfél méteres, fára festett olajképét. A Mészöly ágya fölötti képek közül többre is emlékszem. Volt egy nagyméretű reprodukció, melynek eredeti változatát Lewis Carroll (eredeti nevén Charles L. Dodgson), az *Alice Csodaországban* és az *Alice Tükörországban* szerzője készítette a hétéves Alice-ról. Mellette egy gyűrött, megtört fotóról készült reprodukció két kisleányról: Alaine és nővére, toldozott,

másoktól örökölt, levetett ruhában. Hogy mit jelentett ez Miklósnak, azt a felesége sem tudta megmondani. Ha jól emlékszem, valahol ott volt egy újságból kivágott kép is, egy kemény tekintetű néger rabszolga portréja. Szintén az ágyánál, a feje fölött volt Vajda Júlia szénrajza, a *Szürke formák, fehér vonalak*, amely 1964-ben készült. De jól emlékszem még a szoba túlsó felén látható, nagyon szép Vajda Júlia-önarcképre, Nagy István szénrajzára és Sváby Lajos *Jobb latorjára*, amely az íróasztal fölötti falon függött.

Hogy kettejük közül ki rakta föl és helyezte el a képeket, nem tudom, de én Alaine-re gyanakszom. Az biztos, hogy itt minden a helyén volt, a megfelelő helyen. Mint a Mészöly-szövegekben a szavak, a mondatok.

Az itt látható képről külön kell beszélnem, mert különös története van. A Magvető Kiadónál jelent meg a *Volt egyszer egy Közép-Európa* című kötete, amelyhez Mészöly kérésére én készítettem az illusztrációkat. Ám a címmel nem boldogultam: én naivan azzal próbálkoztam, hogy rávegyem az író, adjon más címet a könyvének. Javasoltam például a *Változatok a szép reménytelenségre*, vagy az egyik novellája címét: *Térkép, repedésekkel*. Ezek mellé lett volna bőséggel anyagom. De nem tágított. Amikor már a végső leadáshoz közeledtünk, akkor egyszer a polcon észrevettem valamit: – Miklós, nézz csak oda! – mondtam, és a polc felé mutattam. De nem ott állt meg tekintete, hanem a falon, egy barna képnél. Szinte elámulva nyúlt a kép után: – Ez az, megvan! – válaszolta, és mosolyogva a kezembe nyomta. Egyáltalán nem erre gondoltam, de örültem, hogy végre befejezhettük a nehéz munkát – mert az volt –, és végre teljesen elkészült a könyv.

*

Régóta közismert – mert lelki magyarázata van –, hogy a nagy, üres falfelületek képekre vágynak. Ha ezekre a felületekre jó ízléssel képeket helyezünk, akkor azok körülvesznek bennünket, és gyönyörködhetünk bennük. Helyesebb (vagy pontosabb), ha úgy fogalmazok, hogy a képek által körülvesz minket a csönd. És a csöndben meghallhatjuk a képek üzenetét.

